

ŞEHİR VE ÇOCUK: ÇOCUK DOSTU ŞEHİR GİRİŞİMİNİN ŞEHİR İMAJINA KATKISI*

Füsun TOPSÜMER**
Eylin BABACAN***
E. Pelin BAYTEKİN****

Öz

Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Asamblesi tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe konulmuş olan bir sözleşmedir. UNICEF'in çocuk dostu şehirler yaratılmasına yönelik girişimi bu sözleşmenin uygulanabilmesi noktasında önemli bir basamak olarak kabul edilmektedir. Bu girişim, günlük yaşam içerisinde çocuk haklarını yaşama geçirmeye özen gösteren herhangi bir şehir veya yerel yönetim sistemi kurulabilmesini sağlamaktadır. Bu yapılanma çocukların ihtiyaç ve isteklerini dikkate alarak şehirlerin gelişiminde çocuk ögesini katılımcı ve belirleyici bir unsur haline getirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk dostu şehirlerin genel yapılarına bakıldığında bu şehirlerin çocukların katılımına imkan tanıyan, çocuk dostu hukuki bir çevre oluşumu için çabalayan, çocuk hakları bilincinin yerleştirilmesi konusunda çalışmalar yapan, güvenli oyun alanı, sokak ve caddelere sahip olan, çocuklara yönelik temel hizmetlere ulaşmada kolaylık sağlayan, sağlıklı içme suyu ve hijyenin sağlandığı, çocukların mümkün olduğunca şiddetten uzak tutulduğu şehirler olduğu görülmektedir. Çocuk dostu şehirlerin dünyadaki sayısına bakıldığında bu sayının sekiz yüzden fazla olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise konuyla bağlantılı aday konumunda olan on iki şehrin olduğu ve bu şehirlerin çocuk dostu şehir haline getirilmesine ilişkin çalışmaların bir yıldan uzun bir süredir yürütüldüğü dikkat çekmektedir. Çocuk dostu şehir olabilmek, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanabilirliğine katkı sağlamasının yanında şehir imajının oluşumunda da olumlu etki yaratacak bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu noktadan hareketle çalışma içerisinde çocuk dostu şehirler, ayrıntılı bir biçimde ele alınacak ve Türkiye'de çocuk dostu şehir girişiminin şehir imajına katkısı değerlendirilecektir.

Anahtar sözcükler: Çocuk dostu şehir, şehir imajı, halkla ilişkiler.

Abstract:*The City and Child: Effect of the Child Friendly City Initiative on the Image of the City*

Convention on the Rights of the Child is accepted in 20th November of 1989 by the Grand Assemble of the United Nations and put in to force 1 year later in 1990. UNICEF's initiative to form child friendly cities (CFC) is an important step in the application of this convention. This initiative is a city or local system of governance, committed to fulfill children rights. Aim of this structure is to transform cities where the voices, needs, priorities and rights of children are an integral part of public policies,

* Çalışma İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen 3. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof.Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

*** Araş.Gör., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

**** Yrd.Doç.Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

programmes and decisions. In the general structure of CFC; children participation, child friendly legal framework, developing a detailed comprehensive strategy for building CFC based on the convention, forming safe play grounds and streets for the children, providing sufficient basic services like safe drink water and basic hygiene and ensuring that there is a systematic process to protect children from violence, are remarkable aspects. There is more than 800 CFC worldwide. In Turkey there are 12 candidate cities which are in movement for more than 1 year. To be a CFC does not only affect the convention criteria, moreover has also positive effects on the image of the city. From this point of view CFC are considered in details and the effect of the CFC initiative on the image of the city in Turkey will be evaluated.

Key words: Child friendly city, city image, public relations.

GİRİŞ

Dünya üzerindeki insan hakları ihlallerinin ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmalar hem adil ve eşit hem de insan unsurunu merkezde tutan bir dünya yaratılması için çok önemlidir. Çağdaş toplumlar olabilmenin yolu insan haklarına saygılı yönetimler, kurumlar ve insanlar yaratabilmekten geçmektedir. Bu anlamda çocuk haklarının korunmasına ve yerine getirilmesine ilişkin çabalar da çağdaş olabilmenin önünü açan çalışmalar olmaktadır.

Çocuk Dostu Şehir (ÇDŞ) girişi, şehirlerin yerel yönetim yapılarının yaklaşımlarının çocuk dostu olmasından başlayarak çocuk haklarının korunmasını, onların yönetim sistemleri içinde görünür kılınmasını amaçlamaktadır. Bu girişimin temel felsefesi, şehirlerden başlayan bilinçlenmenin ülkeleri ve toplamda dünyayı etkileyeceği ve değiştireceğidir.

Bu çalışmanın amacı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerine getirilmesinin bir garantisi olarak ÇDŞ girişimini dünya ve Türkiye düzeylerinde açıklamak ve bu girişimin Türkiye'de başlatıldığı şehirler ve bu şehirlerin imajı bakımından sağlayabileceği yararları tartışarak daha etkili bir imaj oluşturma süreci içinde bu unsurun nasıl kullanılabilmesine ilişkin öneriler geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda, ilk olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ilişkin bilgi verilmekte, ikinci olarak ÇDŞ girişimi dünyada ve Türkiye'de bulunduğu nokta bakımından incelenmekte, üçüncü olarak Türkiye'de yer alan aday illerden biri olarak Uşak ili çerçevesinde ÇDŞ girişimi değerlendirilmekte ve son olarak şehir imajı ve ÇDŞ girişiminin bu imaja olası etkileri tartışılarak önerilerde bulunmaktadır.

Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Dayanak Noktası: Çocuk Hakları Sözleşmesi

'Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Asamblesi tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Kongre hem sivil hem de politik alanda ekonomik, sosyal ve kültürel haklar açısından Uluslararası İnsan Hakları'nın uygulamalı tek çalışmasıdır. Anlaşmaya göre devletler bu haklara saygı göstereceklerini imza koyarak kabul etmektedirler. Çocuk Hakları Sözleşmesi halen var olan en geniş uluslararası kabul görmüş ve katılımlı sözleşmedir. Devletlerin büyük çoğunluğunun bu sözleşmenin prensiplerine katılmış olduğu görülmektedir (memocal, 2006).

Bu sözleşme *Dünya Çocuklarının İnsan Hakları Yasası* sayılmaktadır. Çocuk Hakları

Sözleşmesi 18 yaşına kadar olan insanları 'Çocuk' olarak niteleyip, onların yaşama, korunma, gelişme ve katılım haklarını güvence altına almakta, özel ilgi ve eğitim gerektiren çocuklar için özel düzenlemeler ve hükümler öngörmektedir. Sözleşme, çocuk haklarına ilişkin bu güne dek hazırlanmış en eksiksiz belgedir ve ayrıca bu haklara uluslararası yasa gücü kazandıran ilk belgedir. Sözleşmenin diğer bir özelliği de insan hakları ile ilgili uluslararası antlaşmalar arasında en kısa zamanda yürürlüğe giren bir belge oluşudur. Bugüne kadar yapılmış düzenlemelerden farklı olarak bu sözleşme çocukların katılım haklarını düzenlemiştir. Çocukların kendi haklarında karar verebilme ve kişiliklerini geliştirebilme, toplumsal örgütlenmelerde kendilerini ifade edebilme haklarını da tanıdığıdır (mamakram, 2006).

Çocuk haklarını refah hakları, korumacı haklar, yetişkin hakları, ana/babalara karşı haklar şeklinde başlıklara ayırıp incelemek mümkündür. Bu başlıkların kısa açıklamaları şu şekilde yapılabilir (memocal, 2006):

Refah Hakları: Bu haklar bütün çocukların beslenme, tıbbi hizmet ve barınma ve eğitim gereksinimlerini sağlar.

Korumacı Haklar: Çocukları yetersiz ilgiden, ev içindeki ihmali, fiziksel ya da duygusal istismardan ya da başka herhangi bir tehlikeden koruyacak haklarla ilgilidir. Korumacı hakların, çocukları yetişkinlere bağımlı kıldığı ve özerkliklerini yok ettiği için eleştiren kimi çocuk hakları savunucuları, korumacı hakların tanımlanması ve uygulanmasında çok hassas olmak gerektiğini ileri sürmektedirler.

Yetişkin Hakları: Aynı anda yetişkinlerin tek başlarına sahip oldukları haklara çocukların da sahip olmaları gerektiğini söylemektedir. Bu istek yaşın, ayrıcalık ver-

mek ya da yadsımak için keyfi ve akıl dışı bir denektaşı olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu yetişkin haklarını genç insanlara tanımak, onların bu önemli alanlardaki özerkliklerini ve bağımsızlıklarını arttıracaktır.

Ana-Babalara karşı Haklar: Çocukların reşitlik yaşına ulaşmadan önce, ana-babaları karşısında daha fazla bağımsızlık sahibi olmaları gerektiğini ifade eder. Yetişkin hakları gibi bu hakların amacı da çocukları korumak değil kişisel özelliklerini arttırmaktır.

Çocuk hakları sözleşmesinin maddeleri incelendiğinde, ÇDŞ projelerinin hayata geçirilmesine dayanak oluşturan maddelerinin 2., 3., 6. ve 12. maddeler olduğu dikkati çekmektedir (UNICEF Innocenti Research Centre, 2004:7).

Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Dostu Şehir Girişimi

ÇDŞ girişimini dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilen uygulamalar bakımından değerlendirmeden önce bu girişimin ortaya çıkışına zemin hazırlayan nedenler üzerinde durmak gerekmektedir. Giderek artan sayıda çocuk, geleceğin yoksul yetişkinleri olma riski altında bulunmakta ve bu çocukların önemli bir bölümü şehirlerde yaşamaktadır (Sawhill ve Chadwick, 1999:1). Diğer taraftan yoksulluk sınırının altında yaşayan toplam nüfusun ise ortalama yarısı çocuklardan oluşmaktadır (Minujin, Vandemooretele & Delamonica, 2002:32). Gerçekleştirilen çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarda tüm dünyada risk altında yaşayan çocukların temel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (umutcocuklari, 2006):

- 1 milyar çocuk yoksulluk içinde yaşamaktadır.
- 300 milyon çocuk evsizdir.

- 140 milyon çocuk ilkokula gitmemektedir.
- 7 milyon çocuk mültecidir.
- 5-14 yaş grubunda 270 milyon çocuk çalışmakta ve bunların 150 milyonunu sağlıklı ve ağır işlerde çalıştırılmaktadır.
- 2010 yılında 1 milyon çocuk AIDS olma tehlikesi altındadır.

Bunların yanında her yıl 5 yaşın altındaki 11 milyon çocuk önlenebilecek ve kolaylıkla geçirilebilecek hastalıklardan ölmektedir (Minujin, Vandemooretele & Delamonica, 2002:33). Bu ve diğer rakamlar çocukların her şeyden önce yaşamsal problemler yaşadıklarını göstermektedir. Bu durum, insanlığın geleceğini de belirleyecek olan çocukların yaşamlarını sürdürmeleri için gereken unsurlar başta olmak üzere çocuk hakları konusu üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir.

Aynı şekilde Türkiye'de de çocukların içinde bulunduğu durumun önemli sorunları içerdiği görülmektedir. Türkiye'de risk altında yaşayan çocukların özelliklerine bakıldığında aşağıdaki unsurları söylemek mümkün olabilmektedir (umutcocuklari, 2006):

- Türkiye'de 9 milyon 300 bin çocuk yoksulluk içinde yaşamaktadır.
- Korunmaya muhtaç çocuk sayısı 700 bindir.
- 7-18 yaş arasında okula gitmeyen çocuk sayısı 8 milyon 120 bindir.
- Her gün ortalama 107 çocuk ölmektedir.
- Çocukların % 72'sinin ana-baba, %22'si öğretmen tarafından şiddete maruz kalmaktadır.

Dünyada şehirlerde yaşayan çocukların oranının artmasına rağmen, çoğu şehir yönetimi şehirlerini daha çocuk dostu bir hale getir-

mek için yeterli donanımda değildir. Düşük ve orta gelirli milletlerde pek çok şehir çocuğu aileleriyle beraber temel hizmetlerden yoksun olarak ucuz konutlarda veya kulübe-lerde yaşamaktadır. Pek çoğu trafik, şiddet ve kirlilik tehdidi altındadır. Zengin topluluklardaki çocuklar ise aileleri tarafından belirlenmiş katı bir dünyada yaşatlarıyla özgür bir biçimde oynama ve sosyalleşmede sınırlı fırsatlara sahip bir biçimde yaşamak durumunda bırakılmaktadır. Genç vatandaşlar genellikle çok özel ihtiyaç ve isteklerini ifade etmede ve bir çocuk perspektifi önermede eksiklikler yaşamaktadırlar (Riggio, 2002:46).

Yukarıda söz edilen unsurlar dikkate alındığında çocukların dünyada ve Türkiye'de gerektiği kadar öncelikli bir konuma sahip olmadığı ve çocuk haklarının yeterince gözetilmediği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ÇDŞ girişimi hem dünya çapında, hem ulusal çapta, hem de yerel düzeyde çocuk haklarını gözetilen bir yaklaşım yaratmaya çalışmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerine getirilmesi, çocuklara daha iyi yaşam koşullarının sağlanması ve özellikle risk altındaki çocukların durumunu iyileştirecek önlemler alınması, ancak yerel düzeyden başlayacak uygulamalarla mümkün olabilecektir. Bu nedenle, ÇDŞ girişimi ile hedeflenen yerel uygulamaların gerçekleştirileceği bir platform yaratılması ve bu girişimin yaygınlaşmasıyla birlikte çocuk dostu bir dünya inşa edilme yönünde ciddi adımların atılmasıdır.

Dünyada ve Türkiye'de risk altında yaşayan çocuklarla ilgili verilen genel bilgilerin ardından dünyada ÇDŞ girişimi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalardan bahsetmenin yerinde olacağı düşünülmektedir. Fakat öncelikli olarak yapılması gereken UNICEF tarafından dünyada ve Türkiye'de bu denli

ciddiyetle desteklenen bir proje olan ÇDŞ ile ifade edilmek istenen üzerinde durulmasıdır.

Dünyada Çocuk Dostu Şehir Girişimi

Çocuk dostu şehir, çocuk haklarını gözeterek iyi bir idari sistem öngören, ildeki tüm hizmet birimleri aracılığıyla çocukların şehir yönetimine ve karar alma mekanizmasına aktif katılımını sağlamak, ilgili bütün kararları çocuk hakları perspektifiyle değerlendirmek ve temel hizmetlere eşit erişim hakkı sağlamak üzere gerçekleştirilmesi gereken yapılanmalar ile etkinlikleri yaşama geçirmekle yükümlü olan şehirdir (Çocuk Dostu Şehir Projesi Uygulama Yönergesi, 2006:2).

ÇDŞ girişimi ile günlük hayatın sürmesi noktasında Çocuk Hakları Sözleşmesi ile kabul edilen hakların yaşama geçirilmesinin ilke olarak kabul edildiği bir şehir veya yerel yönetim sistemi ifade edilmeye çalışılmaktadır. ÇDŞ, çocukların seslerinin, ihtiyaçlarının, önceliklerinin ve haklarının kamu politikalarının ve uygulamalarının ayrılmaz bir parçası haline geldiği şehir anlamına gelmektedir. Böyle bir şehrin temel olarak bakıldığında, insanlık dostu şehir olarak da değerlendirilmesi mümkündür (Korkmaz, 2006).

"Çocuk Dostu Şehir Girişimi 1996 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansında (Habitat II) alınan ve şehirleri herkes için yaşanabilir mekanlar kılmayı amaçlayan kararın uzantısı olarak başlatılmıştır. Girişim UNICEF'in terminolojisi ile 'önce çocuklar' ilkesini temel almaktadır" (Korkmaz, 2006).

Habitat II sonrasında çeşitli ülkeler ve şehirler bir araya gelerek bir takım girişimlerde bulunmuşlardır. Örneğin, 1997 yılında

Ghana'da *Afrikalı Çocuk Dostu Şehirler Doğru* adı altında uluslararası workshop ve 1997-2000 yılları arasında İtalya'da düzenlenen etkinlikler ile ÇDŞ ortakları bir araya gelmiş ve bu etkinlikler konu ile ilgili aktörler arasında bir ağ oluşturulmasını sağlamış ve şehirlerde yaşayan çocukların desteklenmesi ile ilgili yeniliklere ilişkin enformasyonun yayılmasını olanaklı kılmıştır. Bunların yanında 2000 yılının Eylül ayında Uluslararası Çocuk Dostu Şehirler Sekreteryası bu ağın gelişimini desteklemek amacıyla kurulmuştur (Riggio, 2002:47).

Çocuklar düşüncelerini ve görüşlerini ifade etme hakkına sahip vatandaşlar olarak kabul edilmektedir. Bu durum şehirlerin, kurumsal, yasal ve bütçesel reformlar yapmalarını ve çocukların ailelerinde, buldukları semtlerde ve şehirlerde yaşam çevrelerini dönüştürmek için bir strateji geliştirmelerini gerektirmektedir (Riggio, 2002:45). ÇDŞ girişimi bu düşüncenin hayata geçirilmesine olanak tanıyan bir proje olma özelliğine sahiptir.

ÇDŞ girişimi ile birlikte ulaşılmak istenen 0-18 yaş grubundaki çocukların yaşayıp, gerçek anlamda katılabilecekleri, çocuk haklarının yerel ölçekte yaşama geçirilebileceği, entegre bir çevre için gözetilmesi gereken öncelikli hedefler şu şekilde sıralanmaktadır (Çocuk Dostu Şehir Projesi Uygulama Yönergesi, 2006:4):

Sağlıklı ve güvenli bir çevre: Çocuklar ve ailelerin temel sağlık yapılarının; kirlilik, bulaşıcı hastalıklar ile yaşamlarını ve sağlıklarını etkileyebilecek diğer olumsuzluklardan korunması öngörülmektedir.

Çocukların gelişimi için dost bir çevre: Çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleri açısından olumlu özellikler taşıyan konutların ve çevrenin önemi vurgulanmakta; çocukların kendi çevreleri ile etkileşimine elverişli bütün eğlence, eğitim ve sosyal et-

kinliklerin sunulabildiği sosyal yapılanmalar öngörülmektedir.

Sürdürülebilir ve adil bir çevre: Çocuklar ve aileleri ve sürdürülebilir bir gelecek güvencesine sahip olmalıdır. Bu gelecek adil ekonomik ve sosyal koşulları temel almalı, çocukları çevresel bozulma ve doğal felaketlerin yıkıcı etkilerine karşı korumalıdır.

Temel hizmetlerin verildiği ve herkese bakım sağlayan bir çevre: Önleyici hizmetler, hijyen ve sağlık konusunda bilgi veren, aynı zamanda acil durumlarda ve akut patolojilerde ilkyardım koşulları oluşturan merkezler eli ile yürütülmelidir.

Özellikle güç durumdaki çocuklar için dost bir çevre: Yerel politikalar, özellikle güç durumdaki çocukları etkileyen sorunları gündeme almalıdırlar. Bunlar, evsiz, özürlü ve travma geçiren, yalıtılmışlık durumlarını aşip, yaşadıkları toplumla bütünleşebilmek için yardıma gereksinimi olan çocuklardır.

Ayrımcılık gözetmeyen ve dayanışmayı özendiren bir çevre: Toplumsal cinsiyet ile ilgili, ekonomik, kültürel, sosyal ve etnik farklılıklar, insan onuruna saygılı ve dayanışmayı hedefleyen bir çerçevede ifade edilmektedir.

Daha önce de belirtildiği üzere ÇDŞ yapılanma süreci, aynı zamanda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerel yönetim ortamlarında yaşama geçirilmesi anlamına gelmektedir ve çocukları en öne ve merkeze yerleştiren bir takım yapı taşlarını gözetmektedir (Korkmaz, 2006). Bu yapıtaşları; çocukların katılımı, çocuk dostu hukuksal altyapı, şehir çapında çocuk hakları stratejisi, çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizması, çocuk etki değerlendirmesi ve ölçümü, çocuk bütçesi, düzenli olarak yayınlanan şehirdeki çocukların durumu raporu, çocuk haklarını bilinir kılmak, çocuklar için bağımsız savunma şeklinde sıralanmaktadır (childfriendlycities, 2006). Çalışmanın bu

bölümünde çocuk dostu şehir girişiminin 9 temel yapıtaşı ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Çocukların Katılımı: Çocukların bilgilendirilmesi ve onların görüşlerine değer verilmesi, bir ortak, birey, eşit ve aktif üye olarak değerlendirilmeleri ÇDŞ'lerin inşa edilmesinde yerine getirilmesi gereken en önemli yapı taşlarından biridir. Çocukların dinlenmesi ve fikirlerine değer verilmesi - Çocuk Hakları Sözleşme'sinin 12. maddesi-kurumların yapısal değişikliklere gitmesine ve çocuk dostu bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır. Birçok ülke ve şehirde belirgin değişiklikler olmaktadır. 12. maddeye bağlı değişiklikler, klasik gördüm ama duymadım tavrını değiştirmekte ve ebeveynlere, öğretmenlere ve sosyal hizmet sorumlularına çocukları dinleme ve değer verme sorumluluğunu yüklemektedir. Hükümetler çocuklar ile ortak değerlendirmeler yapmakta ve bunu günlük süreçlere dahil etmektedirler (childfriendlycities, 2006).

Çocuk dostu hukuksal altyapı: Yerel yöneticiler kendi denetimleri altındaki hukuksal altyapının çocuk haklarını koruyucu ve destekleyici olmasını sağlamalı ve yerel yönetimler kendi kontrolleri altında olmayan yasamanın uygulamasında çocuklar tarafında onları savunan aktörler olarak yer almalıdır. Sözleşmenin özüne uygun, açık ve prensipli bir hukuksal altyapı olmaksızın çocuklara yönelik olumlu politika ve uygulamalar sadece küçük oluşumlar şeklinde kalacaktır. Diğer taraftan, bilinmiyorsa, uygun şekilde uygulanmıyorsa, gerektiğinde zorlanmıyorsa güçlü hukuksal bir altyapının varlığı çocuklar için yararlı olamaz. Sözleşmedeki ana hatlar yasamaya yansıtılmalı ve 12. maddedeki kendileri ile ilgili konularda çocukların söz sahibi olmaları politika ve uygulamada yer almalıdır. Yasamanın gözden geçirilmesi hem hükümet hem de sivil toplum örgütlerine çocuk haklarının korun-

ması yönünde bir sorumluluk yüklemektedir. Kimi durumlarda ise uzmanlar çocuklardır; ailede çevrede ve okulda haklarının korunup korunmadığı onlar tarafından bilinbilir (childfriendlycities, 2006).

Çocuk hakları stratejisi: Devletler çocuklar için Sözleşme temeline dayalı ulusal eylem planı oluşturmaları için teşvik edilmektedir. Yerel çocuk hakları stratejilerinin ise, ulusal süreçlerle mantıklı bir bağının olması gerekmektedir. Bu yerel stratejiler ve planlar, ulusal planlama ile şehir düzeyindeki süreçler arasında bir köprü işlevi görmektedir. Hükümetin pek çok bölümü ve kolları arasında ve çocukları doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkileyen pek çok farklı hizmeti arasında koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bir ÇDŞ inşa etmeye yönelik bir strateji, çocuklar ile diğer tüm vatandaşları birbiriyle ilişkilendirmeyi amaçlar. Stratejide çocukların ekonomik, sosyal, kültürel, sivil ve politik haklarını içeren bir skalada gerçekçi ve başarılması mümkün olan hedeflerin oluşturulması gerekmektedir. Diğer taraftan, şehirdeki bütün çocuklar için uygulama sürecini anlatan bir tanımlama yapılması zorunludur. Stratejinin etkili olabilmesi için uygulamanın içinde bulunan tüm aktörler -belediye, toplum, komşuluk düzeyleri- tarafından çok iyi bilinmesi ve söz konusu stratejinin, sürekli geliştirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir (childfriendlycities, 2006).

Çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizması: Yerel yönetimlerin işleyişi ülkeden ülkeye ve şehirden şehire değişmektedir. ÇDŞ oluşturmak çocukların görünür bir biçimde yönetimin kalbinde yer almalarını gerektirmektedir. Bunu başarmanın bir yolu çocuk haklarına yönelik bir birim veya koordinasyon mekanizması oluşturmaktır. Koordinasyon mekanizması, şehirdeki en yüksek siyasi otoriteye bağlı olmalıdır. Bu birim, çocuklarla ilgili diğer birimle-

rin görevini devralmamaktadır. Bu birimin amacı, hükümette bir çocuk perspektifi olduğundan ve çocuk haklarının öncelikli olduğundan emin olmaktır. Sözleşmenin amaçları konusunda anlaşılmadıkça ve çocukların yaşamını etkileyen, ÇDŞ oluşturmak ile ilgili alanlardaki pek çok departman arasında koordinasyon sağlanamadıkça ÇDŞ tamamlanmamış olacaktır. Diğer taraftan, hükümet düzeyindeki her departmanın bir çocuk perspektifi geliştirmesinden sorumlu olan temel görevlilerin ve bağlantı noktalarının tanımlanması çok önemlidir (childfriendlycities, 2006).

Çocuk etki değerlendirmesi ve ölçümü: Sözleşmeye göre, şehir yönetimlerini de içerecek şekilde tüm hükümetlerin çocuklarla ilgili tüm eylemlerde onların çıkarlarına öncelikle önem verilmesini gerekmektedir. Hiçbir hükümet, yasanın, politikanın ve uygulamanın çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirecek dikkatli bir süreç olmadan, bu ilkenin yerine getirildiğini bilemez. Çocuk Hakları Komitesi ulusal düzeyde 'çocuk etki değerlendirmesi' kavramını geliştirmiştir. Bu kavrama ilişkin tartışmalar ulusal ve uluslararası düzeylerde sürmekte ancak çok az sayıda devlet bu süreci uygulamaktadır (childfriendlycities, 2006).

Çocuk bütçesi: Çocuk Hakları Sözleşmesi devletlerin çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının yerine getirilmesinde var olan kaynakların en geniş kullanımını gerektirmektedir. Hiçbir devlet veya şehir bu zorunluluğun ne kadar iyi bir şekilde karşılandığını ayrıntılı ve yanlışsız bütçe analizi olmadan belirleyemez. Bu bütçe analizi bütçe harcamalarının çocuklar üzerindeki etkilerini inceleyen bir çatıyı içermektedir. ÇDŞ oluşturan tüm yapı taşlarında olduğu gibi burada da temel amaç çocukları bütçe boyutunda da görünür kılmaktır. Bu görünürlük olmaksızın çocukların hakları olan payı almaları için çok az umut olacaktır. Bütçeleme

süreci açık ve hem çocukların, hem tüm vatandaşların erişebileceği bir süreç olmalı ve bu süreçte çocuklara ve gençlere danışılmadır (childfriendlycities, 2006).

Şehirdeki çocukların durumu raporu: ÇDŞ'ler, şehirleri içindeki çocukların durumunu sürekli olarak kontrol edeceklerdir. Doğumdan 18 yaşına kadar olan tüm çocuklar ile ilgili sistematik olarak istatistikler ve enformasyon toplanması çocuk merkezli şehir politikası gelişimi için temeldir. Eğer bir *Şehirdeki Çocukların Durumu* raporu çocukların sivil ve politik haklarına saygı gösterme derecesini değerlendiriyorsa, bu noktada çocukların uzmanlar ve doğru bir değerlendirmeye katkı sağlayacak kimseler olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Çocukların araştırmanın öznelere olması kadar çocuk araştırmacılar kullanımı da dikkate alınmalıdır. Çocuklar, değerlendirme, ihtiyaçların belirlenmesi, çözümlerin önerilmesi ve raporun hazırlanması süreçlerine dahil edilmelidir. Toplanan istatistikler ve enformasyonlar analiz edilecek, yazılacak ve rapor yayınlanacak, yaygınlaştırılacak ve ÇDŞ oluşturmak için bir yapı taşı olarak kullanılacaktır. Rapor, sadece politika yapanlar veya toplum liderleri tarafından değil aynı zamanda halk ve çocuklar tarafından da gerçekten ulaşılabilir bir biçimde hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır (childfriendlycities, 2006).

Çocuk haklarını bilinir kılmak: ÇDŞ'de hak sahipleri olarak çocukların eşit durumları, onlarla ve onlar için çalışan herkes tarafından geliştirilecektir. Sözleşmenin eğitim hedefleri ile ilgili 29. maddesi, insan hakları ve diğer temel özgürlüklere saygının gelişimine yönlendirilmelidir. Eğer bir devlet veya şehir bir insan hakları kültürü yapılandırmak görevini üstleniyorsa bunun çocuklar üzerine özel ilgiye sahip bir süreç olması gerekmektedir. İnsan haklarını da içermek ve Sözleşmeyi okullardaki ders programla-

rında öğretmek önemli bir başlangıçtır. Buna ek olarak derslerin içeriğine, okulların düzeyine ve örgütlenmesine Sözleşme yansıtılmalıdır. Bu sürecin bir parçası olarak, başlangıç ve hizmet içi eğitimler, çocukların insan haklarının anlaşılması ve saygı gösterilmesi için politikacılar ve devlet görevlileri dahil olmak üzere çocuklarla veya çocuklar için çalışan herkes için organize edilmelidir. Şehir yönetimi, çocuk haklarının en etkin şekilde çocuklara, onların ailelerine ve diğerlerine yayılması anlamında çocuklardan tavsiye almaya ihtiyaç duyacaktır. Sivil toplum örgütleriyle, gençlik gruplarıyla ve medya ile gerçekleşen ortaklıklar iletişim ve enformasyon anlamında ciddi bir rol oynamaktadır (childfriendlycities, 2006).

Çocuklar için bağımsız savunma: Sivil toplum örgütleri pek çok devlette çocukların yaşamlarını iyileştirmekte önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin benimsenmesinden bu yana pek çok sivil toplum örgütü çocuk haklarını gözlemlemek, geliştirmek ve korumak için kurulmuş ve çalışmaktadır. Sivil toplum örgütleri, şehir yönetimi ile resmi ilişkileri nedeniyle etkili bir rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda sivil toplum örgütleri ile şehir yönetimleri çocuk dostu şehirler inşa edilmesinde ortaklar olarak çalışmaktadırlar. Diğer taraftan çocuk hakları komisyoneri veya bu alanda çalışacak bir ombudsman gibi yapılanmalara sahip olan devlet sayısı az olmakla birlikte, bu tip oluşumları yerel yönetimler düzeyine taşıyan örnekler ise çok az sayıdadır. Ancak hem çocuk haklarına yönelik faaliyet gösteren örgütler hem de ombudsman gibi yapılanmalar çocukların savunulmasında çok önemli bir rol oynayacaktır (childfriendlycities, 2006).

ÇDŞ girişimi ile ulaşılmak istenen, çocukların güvende olacakları alanlar yaratılması, eğitim hizmetlerinden gerektiği gibi yararlan-

nabilmeleri, sağlıklı ve hijyen koşullar içerisinde yetişmelerinin sağlanması, yönetime aktif katılımlarının sağlanabilmesi, bir çok noktada ayrımcılığa varan durumların ortadan kaldırılmasına dayanan bir yapılanmanın kurulması, toplumda eşit bireyler olabilmelerinin sağlanmasıdır. Özellikle bu noktadan bakıldığında çocukların toplum içerisinde birey olma, eşit olma gibi bir takım haklarını kullanamadıklarına şahit olunmakta, çocukların toplumun özgür ve eşit bileşenleri olmadığı görülmektedir. Temel olarak değerlendirildiğinde, çocukların birey olmaları değil, aileleri ve milletleri için var olmaları önemlidir. Ama unutulmaması ve üzerinde hassasiyetle durulması gereken nokta çocuğun ilk olarak özgür ve eşit bir birey olarak değerlendirilmesi gerektiğidir. Bu aktarılanlardan çocukların korunma ve kollanmaya ihtiyaçları olduğu gerçeğinin unutulduğu anlaşılmamalıdır. Koruma ve kollama ile birlikte hakları çerçevesinde özgür ve eşit bireyler de yaratılmaya çalışılması mümkündür. ÇDŞ girişimi sözü edilenlerin hayata geçirilmesi noktasında çok önemli bir adım olarak kabul edilebilir.

Türkiye’de Çocuk Dostu Şehir Girişimi
Çocuk dostu şehir projesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UNICEF arasında 2006-2010 dönemini kapsayan ülke programı eylem planı çerçevesinde hayata geçirilmiş bir proje olarak nitelendirilebilir (Korkmaz, 2006).

Türkiye’de ÇDŞ girişiminin nasıl ortaya çıktığı ve bu proje çerçevesinde nasıl bir yapılanmanın olduğuna bakılması konunun anlaşılabilirliğine ışık tutması açısından önem taşımaktadır.

ÇDŞ girişiminden önce bu girişimin mimarı konumunda bulunan UNICEF’in nasıl bir sisteme sahip olduğunun gözden geçirilmesi

gerekmektedir. UNICEF, temel olarak iki tür örgütlenmeye sahiptir. Bu örgütlenmelerden biri, temsilcilik, diğeri ise milli komite şeklindedir. Bir ülkede temsilcilik mi yoksa milli komitenin mi olacağı kişi başına düşen milli gelir çerçevesinde belirlenmektedir. Bu noktada, Türkiye açısından ilginç bir durumun söz konusu olduğu görülmekte, UNICEF’in Türkiye’de hem temsilcilik hem de milli komite şeklinde iki farklı örgütlenme biçimini de bünyesinde barındırdığı gözlemlenmektedir.

İçişleri Bakanlığı ve İller İdaresi ile birlikte illere göre öncelikli yaşam kalitesi göstergeleri olarak adlandırılan ve 81 ilin yaşam kalitesinin belli kriterler çerçevesinde ölçeklendirilmeye çalışıldığı bir çalışma ÇDŞ girişimine giden yolun Türkiye’de gerçekleştirilmesi noktasında açılmasına zemin hazırlamıştır. Sözü edilen yaşam kalitesi göstergeleri 25 kriter çerçevesinde toplam 25 tablodan oluşmaktadır. Buna göre bu kriterler aşağıdaki gibidir (T.C. İç İşleri Bakanlığı-UNICEF işbirliği ile hazırlanan İllere Göre Öncelikli Yaşam Kalitesi Göstergeleri Broşürü, 2003):

- Sağlık personeli ile yapılan doğumların toplam doğuma oranı, Ocak-Haziran 2002
- Bölgelere ve illere göre aşı oranlarının dağılımı, 2002
- Sağlık merkezlerine başvuran ishalleri sayısı (5 yaş altı), 2002
- İllere göre düşük doğum ağırlıklı bebek oranı, 2002
- Bebek ölüm hızı ve 0-4 yaş ölüm hızı, 2000
- İllere göre aile planlamasında etkin yöntem kullanım oranı, 2002
- İllere göre intihar sayısı ve hızı, 2002
- İllere göre iyotlu tuz kullanım oranı, 2002
- Evsiz insan oranı, 2002

- Temiz içme suyuna hiç ulaşamayan hane oranı, 2001
- Kanalizasyona hiç ulaşamayan hane oranı, 2001
- İllere göre aile-çocuk eğitim programlarından yararlanan anne-çocuk sayısı (0-6 yaş), 2002
- Okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk oranı (36-72 ay grubu ana okulu- ana sınıfı), 2002-2003
- İlköğretimde okullaşma oranı, 2002-2003
- Okur-yazarlık oranı (2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre)
- 2001-2002 öğretim yılı itibari ile yaygın eğitim kapsamında açılan kurs ile bu kurslardan yararlanan kursiyer sayısı
- İllere göre sivil toplum örgütleri sayısı ve üye sayısı
- 2002 yılı itibari ile illere göre yasal bildirim süresinden sonra nüfusa kayıt olan çocuk sayısı
- İstismara uğramış çocuk sayısı, 2002
- Yetişkinlere ait ceza ve tutukevlerinde kalan tutuklu ve hükümlü çocuk sayısı, 2002
- İllere göre kişi ve mala ilişkin işlenen suçlarda açılan dava-sanık sayısı, 2001
- Korunma ve bakım altında bulunan kişi sayısı, 2002
- Korunma ve bakım için sırada bekleyen kişi sayısı, 2002
- Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi sayısı
- İllere göre sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından (2001) ve yeşil karttan (2002) yararlananlar

Bu kriterlerin baz alınması ve yapılan çalışmalar neticesinde 8 asıl 4 yedek olmak üzere toplam 12 şehrin (Tekirdağ, Bursa, Uşak, Antalya, Karaman, Konya, Kırşehir, Kayseri,

Gaziantep, Sivas, Erzincan ve Trabzon) ÇDŞ adayı olmasına ve bu kriterler çerçevesinde gelişim göstermeleri gerektiğine karar verilmiş, fakat kısa bir süre sonra yedeklerin de asıl olması noktasında alınan karar ile 12 pilot şehirde bu çalışmaların başlamasının uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Şehirlerin belirlenmesinin ardından UNICEF'e bağlı olarak çalışan temsilcilik, çalışmalarına başlamış ve milli komite içerisinde yer alan yüksek danışma kurulu tekrar toplanmış ve çalışmaları destekleme kararı almıştır. Bu karar sonrası ilk iş Uşak'ta yerel seçilmişler ile bir organizasyon düzenlemek olmuş, 2 gün süren organizasyonda sivil toplum kuruluşlarını temsil eden kişiler ve yerel seçilmişler ile toplantılar düzenlenerek, beklentilerin neler olduğu ve ÇDŞ ifadesinden ne anlaşıldığı tartışılmıştır. Ayrıca toplantılarda ailelerin, okulların çocuk dostu olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Geçtiğimiz ay yapılan başka bir toplantıda ise, 20 Kasım'da bu konu bağlamında bir beyin fırtınası yapılmasının uygun olduğu görüşüne varılmıştır.

ÇDŞ girişiminin hayata geçirilmesi bir il içerisinde bulunan pek çok kurum ve kuruluşun desteği, yardımı ve ortak çalışması ile mümkün olabilme ihtimaline sahiptir. Bu bağlamda, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Çalışma Müdürlüğü, SHÇEK İl Müdürlüğü, Kolluk Güçleri (Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik), Çevre İl Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, SYDV, Adliyeler, Belediyeler, Üniversiteler bu noktada devrede olması gereken yapılanmalar olma özelliğine sahiptir (Korkmaz, 2006).

Türkiye'den Bir Çocuk Dostu Şehir Girişimi Örneği: Uşak

Uşak, ÇDŞ projesinin gerçekleştirildiği 12 pilot ilden biridir. ÇDŞ girişimi ile ilgili ge-

nel bilgi almak ve Uşak'ta bu proje kapsamında neler yapıldığı konusunda fikir sahibi olabilmek amacı ile Uşak valisi Kayhan Kavas ile karşılıklı bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Vali bu proje ile ilgili toplantıların hızla devam ettiğini, daha önce de dile getirildiği gibi gelecek ay bir beyin fırtınasının gerçekleştirileceğini belirtmiştir.

Yapılan görüşme sonucunda Türkiye'de gerçekleştirilmeye çalışılan bu çalışmanın ciddiyetle sürdürüldüğü dile getirilmiştir. Uşak'ta konu ile bağlantılı olarak çeşitli alt yapı çalışmalarının başladığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, üzerinde durulan önemli konulardan birinin cep park olarak adlandırılan bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma kapsamında amaç, çocuklara şehrin merkezinde yaratıcılıklarını da geliştirecek türde oyuncakların yer aldığı bir oyun alanı yaratılabilmesidir. Uşak'ta şehir merkezinde -uygun bir alan bulunmadığı için- bir alan yaratılmasa bile merkeze çok yakın bir noktada böylesi bir yerin oluşturulabilmesi amacı ile çalışmaların başladığı öğrenilmiştir.

Günümüzde Türkiye çapında üzerinde hassasiyetle durulmaya başlayan bir projenin Uşak valisi ve Uşak'ta görev yapan yerel medyanın da desteği ile hayata geçirilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışma Çocuk Dostu Medya olarak adlandırılan bir çalışmadır. Bu bağlamda, daha önceki zaman dilimlerinde Türkiye'nin değişik şehirlerinde gerçekleştirilen BİA ve UNICEF Türkiye tarafından yürütülen Çocuk Hakları Haberciliği Eğitimi, 3-4 Haziran 2006 tarihinde Uşak Valisinin özel ricası ile Uşak'ta düzenlenmiş ve bu eğitime sadece Uşak yerel basını katılmıştır. Bu eğitime katılan 26 gazeteci, hak haberciliği temelinde çocuk dostu medyanın ve çocukların medyaya katılımlarının olanaklarını aramışlardır.

Karşılıklı deneyim aktarımı ve örnek olaylar üzerinden yürüyen tartışma sonrası, Uşaklı haberciler, çocukların yalnızca geleceğin büyükleri değil, toplumda belirli haklara sahip bireyler oldukları, çocukların suçlu değil, suça itildikleri ve tehlikede oldukları konusunda fikir birliğine varmışlardır. Haberciler, bu toplantı esnasında, çocuklarla ve çocuklar hakkında haber yaparken, çocukların haklarını ihlal etmemeye, çocukların ifade özgürlüklerini ve kendileri ile ilgili konularda görüş bildirme haklarını gözetmeye daha çok özen göstereceklerini ve bunu sağlamak için de Türkiye'de bir ilk olarak Uşak'ta çocuk dostu medya ağı oluşturmayı hedeflediklerini dile getirmişlerdir (BİA Haber merkezi,2006). Bu çalışma aynı zamanda ÇDŞ olma yolunda Uşak'a, hem yerel halka girişim ile ilgili bilgilerin aktarılmasında hem de medya ile sağlanan işbirliği ile girişimin tanıtım faaliyetlerinde önemli avantajlar sağlayabilecektir.

Uşak valisi ile gerçekleştirilen görüşmede, Türkiye'de yaşanan iç göç nedeni ile ÇDŞ girişiminin bizim ülkemizde küçük adımlar çerçevesinde uzun bir zaman diliminde tamamlanabilecek bir proje olduğu öğrenilmiş, ayrıca ÇDŞ olabilmek için insanların eğitimi noktasında önemli adımların atılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Görüşmede son olarak ÇDŞ girişiminin Uşak ilinin imajını uzun vadede nasıl etkileyebileceği üzerinde durulmuştur. Sn. Vali, artık şehirlerin de birbirleri ile kıyasıya bir rekabet halinde olduklarını ve şehirlerin kendi özellikleri ile diğer şehirlerden farklılaşabilme noktasında ciddi çabaların söz konusu olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda özellikle bu 12 ilin imajının vatandaşlar nezdinde daha farklı bir noktaya taşınması adına bu projenin önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir.

Şehir İmajı ve Çocuk Dostu Şehir

Antik çağlardan beri varlığını sürdüren şehirler, tarih boyunca dönemin özelliklerine göre şekillenerek günümüz modern dünyasında yerel özerkliğe sahip birer idari merkez haline gelmiş ve tüm bir ülkenin bileşimine ve kentleşmenin derecesine bağlı olarak siyasi nüfuzları belirlenen yapılar haline almıştır (Begel, 1996:14). Diğer taraftan postmodernizm ile birlikte hem ekonomik rekabet ortamı hem de çağdaş şehircilik anlayışı 'vatandaşlık' kavramından 'paydaşlık' kavramına (Iwata ve del Rio, 2004:173) doğru eğilimlerin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

ÇDŞ girişimi, şehirlerin yaşadığı bu tarihsel değişim ve dönüşüm süreçleri sonucunda günümüz şehirlerinde özellikle şehirlerin yeniden yapılandırılmasında önemli bir adım olabilecektir.

Sanayi Devrimi ile birlikte, 19. yüzyılın getirdiği önemli sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümler şehirler üzerinde de etki yaratmıştır. 20. yüzyılda ise özellikle yüzyılın ilk çeyreği İkinci Dünya Savaşı sonrasında şehirler için yeni bir yapılanmayı gerektirmiştir. Savaş sonrası ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunlar şehirlerde de büyük bir çöküş yaşanmasına yol açmış ve bu şekilde 'şehir yenileme' kavramı ortaya çıkmıştır (Özden ve Kubat, 2003:78).

'Şehir yenileme', içinde 'şehirselleşme' barındırmaktadır. 'Şehirselleşme', fiziksel yoksunluk ve ekonomik yoksunluk olarak iki farklı biçimde ortaya çıkabilmektedir. Diğer taraftan şehirselleşme nedenleri arasında 'şehirselleşme' (bulunduğu konumdan ve çevresinden hoşnut

olmama durumu) ile açıklanabilecek olan problemler, anti-sosyal davranışlar, vandalizm, çocukların suç işlemesi, alkolizm, kriminal faaliyetler, hizmet birimlerinin eksikliği ve standartların yetersizliği sayılabilmektedir. Şehirselleşme nedenleri arasında sayılan bu faktörler şehirlerin çöküşünün de temel nedenleridir. Bu noktada çözüm şehir yenilemeden geçmektedir (Özden ve Kubat, 2003:78).

Şehir yenileme Özden ve Kubat (2003:78) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

Zaman süreci içerisinde eskiyen, köhneyen, yıpranan ya da potansiyel arsa değeri üst yapı değerinin üzerinde seyredererek değerlendirilmeyi bekleyen şehir dokusunun, altyapısının sosyal ve ekonomik programlar ile oluşturulduğu bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden oluşturulması eylemi

Şehir yenileme kavramı aynı zamanda ÇDŞ'ler inşa etmek ile de ilişkilendirilebilir. ÇDŞ girişimi de günümüz koşullarına ve kurallarına uygun çocuklar başta olmak üzere insan haklarına saygılı çağdaş şehirler yaratma çabası içinde olan bir girişimdir. Bu girişim aynı zamanda çöküntüye uğramış veya uğramakta olan şehirlerin yenilenmesine de çok güçlü bir yanıt olabilecektir.

Sosyal, ekonomik, planlama ve tasarım, yasal ve yönetsel boyutlarda gerçekleştirilen (Özden ve Kubat, 2003:79) şehir yenileme eylemi; şehir estetiği, şehirselleşme alanlarında bütünlük ve şehir imajı gibi alanlarda başarı sağlamada katkı sağlayacak bir eylemdir (Özden ve Kubat, 2003:85).

Şehir imajının dönüşümü, artışı ve tutundurulması, özellikle batı şehirlerinde girişimci yönetimin temel prensipleri olarak ortaya çıkmaktadır (Bradley, Hall ve Harrison, 2002:61). Günümüz rekabet koşulları ve küreselleşme ile birlikte şehirler de kendi düzeylerinde şiddetli bir rekabet ortamı içerisindedirler. Özellikle yatırım çekmek amaçlı olan bu rekabet şehirlerin imaj konusu üzerinde durmalarını gerektirmektedir.

Şehirselleşme literatüründe, her ne kadar ülkelerin, şehirlerin ve bölgelerin markalanması sürecinde farklılıklar olsa da (Caldwell ve Freire, 2004), yerlerin pazarlanmasında özellikle pazarlamanın kamu sektörünün sorumluluğunda olması, ürünün tanımlanmasındaki zorluklar, coğrafi alanın çok yönlü doğası gibi unsurlara dikkat çekilmektedir (Hankinson, 2001:130). Şehir pazarlaması ile birlikte şehirlerin markalanması, söz konusu şehirlerin yöneticilerinin ve bu konu ile ilgili birimlerinin marka ve marka oluşturma süreçleri hakkında bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir. Diğer taraftan tıpkı özel işletmelerde olduğu gibi, insan odaklı bir yaklaşım şehir imajına ve pazarlamasına önemli katkı sağlayacak marka şehirler yaratmada büyük adımlar atılması için yardımcı olacaktır.

Bir şehre ilişkin olumsuz ve zayıf algılamalar, şehrin imajının değerini düşürebilmekte ve gelecekteki hedeflerine ulaşmasını zorlaştırabilmektedir. Bu olumsuz çağrışımlar, yatırım ihtimallerini azaltabilmekte, işletme faaliyetlerini baltalayabilmekte ve ziyaretçiler üzerinde kötü bir etki yaratarak şehirdeki gerilemeyi kötüleştirebilmektedir. Bunun tam tersi, yani iyileştirilmiş bir marka algısı şehirdeki iyileştirmelerin görsel bir kanıtı olacak, düşüşteki eğilimleri tersine çevirebilecek ve şehir yenilenmesinin tohumlarını ekebilecektir (Trueman, Klemm ve Giroud,

2004:317). Bu nedenle, şehir imajı bir taraftan şehirdeki iyileştirmelerden etkilenmekte, diğer taraftan bu iyileştirmelerin de bir nedeni olabilmektedir.

ÇDŞ girişi ve şehir imajı arasındaki ilişkiye birbirini bütünleyen iki açıdan bakmak mümkündür. İlk olarak çocuk dostu bir şehrin imajında bu unsurun nasıl bir etkiye sahip olabileceği tartışılmalıdır. İkinci olarak ise, şehir imajını güçlendirmek amacıyla çocuk dostu sıfatının hangi yöntem ve araçlar kullanılarak daha güçlü ve baskın bir hale getirilebileceği üzerinde durulmalıdır.

Daha önce de belirtildiği üzere ÇDŞ girişiminin gerçekleştirilmesi amacı ile yerine getirilmesi gereken pek çok kriter, yapı taşı bulunmaktadır. Çocukların yerel yönetime katılımlarının sağlanması, çocuk dostu hukuksal bir alt yapının oluşturulması, şehir çapında çocuk hakları stratejisinin hayata geçirilmesi, çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizmasının kurulması, çocukların yasalardan ve uygulamalardan nasıl etkilendiğinin ölçülmesi, oluşturulan bütçede çocuklara kaynak yaratılması, periyodik olarak şehirlerde yaşayan çocuklar ile ilgili raporların hazırlanması, çocuk haklarının bilinirliğinin artırılması ve çocuk haklarını iyileştirmek için sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi ve bağımsız insan hakları kurumlarının geliştirilmesi bu yapı taşlarını oluşturmaktadır. ÇDŞ olma yolunda bu yapı taşlarının yerine getirilmesi amacı ile gerçekleştirilen her türlü çalışmanın hem şehir yenileme sürecine hem de şehir imajına olumlu bir katkı sağlaması söz konusudur. ÇDŞ ve şehir imajı arasındaki ilişki ile ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ÇDŞ projesinin şehir imajına olumlu katkı sağlaması noktasında iletişim yöntem ve tekniklerinden gerek yerel bazda gerekse ulusal bazda nasıl yararlanılacağına ortaya

konmasıdır. Bu nedenle böylesi bir projenin iletişim ile ilgili çalışmalarının bir halkla ilişkiler uzmanı tarafından yürütülmesi önem taşımaktadır. Projenin pilot konumunda olan şehirlerde uygulanması esnasında şehirler ile ilgili marka ve marka oluşturma süreçleri hakkında bilgi sahibi olmanın gerekliliği ve şehir imajının yaratılmasının bütünsel bir iletişim çabasını beraberinde getirmesi günümüzde iletişim yöneticisi, stratejik iletişim uzmanı vb. gibi farklı isimlerle de adlandırılan halkla ilişkiler uzmanlarının uygulamaların merkezinde bulunmasını haklı çıkaran nedenler olarak sayılabilir. Bu bağlamda, görevlendirilen bir halkla ilişkiler uzmanının yerine getirmesi gereken pek çok önemli görev bulunmaktadır. Proje çerçevesinde yapılması gereken ilk şey, proje ile ilgili bir tanıtım ve bilgilendirme çabasının başlatılmasıdır. Ancak bu doğrultuda, şehir halkının çocuk dostu şehir ile ne anlatılmak istendiği konusunda bir fikir geliştirebilmesi söz konusu olabilecektir. Böylesi bir fikrin gelişimine yerel medyanın, internetin, broşürlerin, afişlerin, çeşitli kitapçıkların kullanılması katkı sağlayacaktır. Sözü edilen çeşitli yöntem ve teknikler ile girişimin pilot illerde yaşayan halk tarafından içselleştirilmesi de mümkün olabilecektir. Bilgilendirme çabalarının yanında, halkın çocuk dostu bir halk, çocuk dostu bir aile vb. olabilmesi yönünde eğitilmesi de önemlidir. Bu tür eğitimlerin de uzman kişi ve kuruluşlar ve sorumlu halkla ilişkiler uzmanının desteği ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. ÇDŞ girişiminin başarısı ve projenin sonuçlarının devamlılığının sağlanması açısından sözü edilen pilot illerde çocuk dostu bir kültürel dokunun oluşturulabilmesi de önem taşımaktadır. Böylesi bir kültürel yapılanmayı oluşturacak kişi de halkla ilişkiler uzmanıdır. Yerel bazda gerçekleştirilen bilgilendirme ve tanıtım çabalarının ulusal platforma hatta uluslararası platforma da taşınması

gereklilik arz etmektedir. Ancak bu şekilde yerel, ulusal ve uluslararası arenada sözü edilen şehirler ile ilgili olarak olumlu bir şehir imajının yaratılabilmesi mümkün olabilecektir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dünyada ve Türkiye'de her geçen gün risk altında yaşayan hatta bu doğrultuda ölen çocuk sayısı artmaktadır. Bu doğrultuda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir uzantısı ve önce çocuk ilkesi çerçevesinde tüm dünyada belli kriterler çerçevesinde seçilen şehirlerde *Çocuk Dostu Şehir* olarak adlandırılan bir proje başlatılmıştır. Dünyanın değişik şehirlerinde başlatılan bu proje, UNICEF aracılığı ile Türkiye'nin 12 şehrinde de hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

Proje ile yaratılmak istenen, çocuğun toplumsal hayata ilişkin tüm unsurlarda görünür kılınmasıdır. Bu çerçevede şehirlerde çocukların kararlara katılımı, çocukların şehirlerdeki yaşam koşullarının araştırılması ve iyileştirilmesi için önlemler alınması, şehirlere ait bir çocuk hakları stratejisi oluşturulması, bütçede çocukların görünür kılınması gibi çalışma içerisinde de belirtilen bir takım yapı taşlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu sayede şehirlerde başlayan bilinçlenme ve bir insan hakları kültürü yaratma süreci beraberinde ülkelerin ve dünyanın bu açıdan iyileştirilmesine ve çocuk dostu ülkeler ve dünya yaratılmasına çok güçlü bir zemin hazırlayacaktır.

Türkiye'de ÇDŞ girişiminin yeni başlayan bir uygulama olması, bu konu ile ilgili somut verilerin yeterli olmaması sonucunu beraberinde getirmektedir. Fakat yeni başlayan bir çalışma olmasına rağmen bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmaların umut verici olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmaların desteklenmesi adına akademisyenlerin

de konu ile bağlantılı araştırmalar içerisinde girmesi çocuk dostu şehirlerin yaratılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Türkiye’de 12 pilot şehrin seçilmesi çerçevesinde gerçekleştirilen ÇDŞ projesi, sözü edilen şehirlerin daha olumlu değerlerle bütünleşmiş bir şehir imajı oluşturabilmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, ‘önce çocuk’ ilkesi çerçevesinde hayata geçirilen bu

projenin yapı taşlarının sağlanması, olumlu bir şehir imajının yaratılmasını beraberinde getirecektir. ÇDŞ ve şehir imajı bağlamında sözü edilmesi gereken bir diğer husus ise imajın gelişimine katkı sağlayacak biçimde çeşitli iletişim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasıdır. Bu noktada bu tür çabaların bütünsel bir iletişim stratejisi oluşturmayı gerektirmesi, devreye bir halkla ilişkiler uzmanının girmesini zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKLAR

Begel, E.E. (1996). Kentlerin Doğuşu. Kent ve Kültürü. *Cogito*, 8:7-16.

BİA Haber merkezi, Haziran 05, 2006. www.bianet.org, 05.06.2006.

Bradley, A., Hall, T. & Harrison, M. (2002). Selling Cities: Promoting New Images for Meetings Tourism. *Cities*, 19(1):61-70.

Caldwell, N. & Freire, J.R. (2004). The Differences Between Branding a Country, a Region and a City: Applying the Brand Box Model. *Brand Management*, 12(1):50-61.

Childfriendlycities (2006). www.childfriendlycities.org, Eylül 2006

Çocuk Dostu Şehir Projesi Uygulama Yönergesi. (2006)

Hankinson, G. (2001). Location Branding: A Study of the Branding Practices of 12 English Cities. *Brand Management*, 9(2):127-142

Iwata, N. & Del Rio, V. (2004). The Image of the Waterfront in Rio de Janeiro: Urbanism and Social Representation of Reality. *Journal of Planning, Education and Research*, 24:171-183.

Korkmaz, N. (2006). Çocuk Dostu Şehir, Eylül 2006, www.illeridaresi.gov.tr/images/cocukdostu-sehir.ppt.

Mamakram (2006). www.mamakram.com/aylik.html, Eylül 2006

Memocal (2006). www.memocal.com/Cocuklar/CocukHaklariSozlesmesi.doc, Eylül 2006

Minujin, A., Vandemoortele, J. ve Delamonica, E. (2002). Economic Growth, Poverty and Children. *Environment & Urbanization*, 14(2):23-43.

Özden, P.P. & Kubat, A.S. (2003). Türkiye’de Şehir Yenilemenin Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler. *İTÜ Dergisi/a: Mimarlık, Planlama, Tasarım*. 2(1):77-88

- Riggio, E. (2002). Child Friendly Cities: Good Governance in the Best Interests of the Child. *Environment & Urbanization*, 14(2):45-58.
- Sawhill, I. & Chadwick, L. (2000). Children in Cities: Uncertain Futures, Center on Urban & Metropolitan Policy, Eylül 2006 www.brook.edu/es/urban/sawhill.pdf.
- Trueman, M., Klemm, M. & Giroud, A. (2004). Can a City Communicate? Bradford as a Corporate Brand. *Corporate Communications: An International Journal*, 9(4):317-330
- T.C. İç İşleri Bakanlığı-UNICEF işbirliği ile hazırlanan İllere Göre Öncelikli Yaşam Kalitesi Göstergeleri Broşürü. (2003)
- Umutcocukları (2006). www.umutcocuklari.org.tr/arsiv/bildiri/gh_001.doc, Eylül 2006
- Uşak Valisi Kayhan KAVAS (09.10.2006) yüz yüze görüşme
- UNICEF Innocenti Research Centre (2004). Building Child Friendly Cities: A Framework for Action, www.childfriendlycities.org/pdf/cfc_booklet_eng.pdf, Eylül 2006